

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

☉ X O X ☉
Korta Stads Nyheter.

Götheborg. Ankomne äro Skepparne Ralph Gibson ifrån Berwick med Mürsten, Magnus Stolpe ifrån Crofwoyk med Salt, Olof U. Wyt ifrån Hamburg med Packhusgoods, Anders Pohl ifrån Skagen med torr Fisk, Swen C. Wallman ifrån Newcastle med Wly och Salt, och Frans Jens ifrån Lisabon med Salt.

Utgångne dito: Richard Knags til Molden, Pehr Bengtson Hanhals til Belfast, Richard Hamilton til Newcastle, Robert Forster til Scotland, George Findlay til Isle of Man, Pehr Månsson och Peter Ahlberg til Stockton, John Daniel och Ralph Gibson til Schottland, Anders Andersson til Glasgow, Swen Billing til Iewerpool, alla med Järn och Wärd, Joh. M. Skånberg til Dansig med Sill, och Clemens Nilssen til Ahlberg med Spik.

Resande: Leuten. Grefwe Creus, ifrån Marstrand. Notar. uti Commercii Collegio Ekman, ifrån Stockholm. Rådman Örn, ifrån Skara. Factoren Gallenius, ifrån Ålingås. Herr Gever ifrån Stockholm. Alle desse Herrar logera på Källaren 3 Remare.

Helsingör. Den 1 Aug. ankomme Hobeck Janssen ifrån Stockholm, äruad til Middelh. med Järn. And. Appelberg ifrån Stockh. til Warberg med samma. Nils Törngren ifrån Stockh. til Porto med Järn. Olof Abygge ifrån Geste til Amsterdam med samma. Joh. Siords ifrån Amsterdam til Stockholm barlastad. Den 2 dito. Hans Petersen ifrån Dansig til Götheborg med Ull, Hindr. Corn. Hanssen ifrån Stockholm til Middelh. med Järn, Manus Melles ifrån Stockholm til Amsterdam, Peter N. Strömbeck ifrån Stockholm til Jeland, och Willjam Willjamson ifrån samma til Wärgeland, alle med Järn.

Här hos följer en Förteckning på åtskillige wakra Böcker som finnas hos Bokbindaren Joh. Winberg.

N:o 34.

Götheborgska
Sagasinet.

Den 20 Augusti 1759.

Föresättning af Warbergste Fiskerierne, m. m.

Han sökte at få nyttiga och wakra planteringar i gång uti Lånet: och de så ömkelige Pilar, som ännu stå på några ställen wid landsvägen, tala mer til Des heröm, än deras som skulle lagt handen därwid. Men intet tyckes wara nyttigare, än Fiskeri-inrättningen på Nofidan, där Kronan håller Rote-båtsmän, bland hwilka de mest i fredstider aldrig sedt hafwet. Dlyckan är, at de hafwa sina Tåppor til ång och åker. Det blefwe swårt, at flytta til hafstrandens deras Torp; utmarken skulle då gå i loppet. Men om desse borde mjölka och hösta Sjön, kunde då icke Råltåppor wara nog? Och kunde Kronan icke då hafwa sjöfaret Manfkap i sin tjenst? Om och manskapet ej finge wara så mycket hemma, at Saltjö-fiskeriet kunde genom dem upphjelpas; är något som hindrar andre, at wid sjöfanten sätta sig neder, och företaga dessa näringsmedel? Kunde icke några tjog små Tomter asmatas på de ofrugetbaraste ställen af Betterön, och hwar Dreng i stället med sin Fästernö få flotta dit, bygga en Fiskeriboja, och få frihet, som här så mycket efterfrågas? Hamnen Ensfår wore då ganska god. Kunde och icke wid Was, Kråke-ångarne och annorstådes, göras den inrättning, at qvinnor och barn, ända til frymplingår, fylla

lystosattes? Jag påminner mig härvid en olyckelig Kote-båtsman, som skunnade före Jul på Marchen från Carlscrona, och fick stada i benen, hvilken uteshet så tilltog, at bägge fötterne aldeles föllo afwid Ryndelmesso-tiden. Han blef nu i Julii månad förd in til Warberg, och bägge des ben affägades. Nu börjar han wedersås, är ung, har hustru och barn: hurudan blir framtiden för den stackaren? Kunde icke en sådan binda Nät, och laga til fiske-redskap, och kan icke plaska i en båt, om icke okunnighet, fattigdom, och brist på upmuntringar lade hinder i vägen? Om många Backestugor singo byggas annorstädes än wid skantent; torde Tomterne innom så år blifwa upbyggda. Undervisningen skulle ej heller sela, om de som förut idkat fiske, upmuntrades at taga de owane med sig på sine båtar. Sille-fångsten, som tyckes löna sig bäst, har redan låkat Almogen med Gernings-karlar utwarima stugan på det stormande watnet. Om nu vittsten för ögonen, och bristen på ryggen göra et, felas ej utvägar, at hjälpa Saltföskiferietne, samt öka folkhoppen, och så landet upodlat: så wida landtmanna-arbetet kan wid wissa tider af desse Sjögarar underhjelpas.

Om Warbergiska Äng- och Åkerstöflen.

Löp ej förbi denne Artikel, min läsare, med alltför flygtiga ögon: han är af större wigt i Swenska Landthushushållningen, än du förmodar. Du läser här inga toma rön och förflugna förslag, utan leror för Åkerbrukare, grundade på idel werkfeligheter. När du ser käl wära på bergshallen, och en jord upodlat som utom sten och sin yta intet hast at utlemna, så besinna, hwad slit uträttar på wissa orter. När såd

stas på sjön och i utödda torfmossar, när Arabiska sandmarker blifwa de fruktbaraste gårdar, och man sägnat sig öfwer flygsand, ej annorlunda än öfwer yr boskap; när det utlaste på jorden kan blifwa det altranyttigaste; så lär, at tänka högt om Försynen, och lågt om dina fullkomligheter: lär, at känna den torfwa, du står på, och gack icke långt efter et lönande arbete, när så drågtiga finnas i någden. At komma til ämnet, så wil jag, Historien til heder, först uprättna alla de nyare intäkter, som stedt i Warberg, och sedan bygga mina Deconomiske anmärkningar.

Om Warbergs Ägor.

Utom de äldre, dem jag nämde No 25, Göth. Mag. får jag en wacker hop at tillägga. Skada, at de såd inga namn ännu: hwarföre widlyftighet blir nästan oundwiskelig. När staden flyttades til Platsarne, fick han gamla Ladugårds-ägorna i wederlag för des ägor wid Nyby. Gamle Ladugården skal efter berättelse städt et litet stycke från Suswin, där Rådman Jacob Lagerbohm intaget en nycka, bestående af 2 Tunnelands åker. Jag hade den förmånen, at se de sulte rudera af Ladugården, nämligen en hop söndriga Tegelstenar, innan platsen i samme dagar befäddes med Larsmessorög. Gamla Gården innehafwes af Magistraten, och kallas i almånhet Rådmans-ängarne. Här liggas och de så kallade Holmarne, där nyssnämde Jacob Lagerbohm med mycken kostnad anlagt Holmagårde, et landeri, som förtjenar, at närmare beskrifwas.

Om Holmagårde.

Denne Gård, hvilken nu liknar et Säteri, har 5 Lopp under sig, som göra tillsammans 10 dagswerk om weckan. Dessa böra ej förblandas med Suswin, Åkergården

gården och Ottabro, som äro lndetorp under Staden. Wid Holmagårde är åker från 20 til 30 Tunneland upptagen, som fastar af sig undertiden hela 200 Tunnor Spannemål; at förtiga ången, som fågnar sig öfwer samma öde, nämligen at wäl stötas, och lemnar, såsom en tacksam ränta, merendels 80 last hñ, det är 320 stackar: En man räknar här et stads last åfwenka godt, som 4 stackar eller Wondelast. Arligen föres hit en obestriwelig dynga, och som det säges några 1000 last; hwilka föråras at åkerjorden. Desutan har tofs och upkastad dy ur en mosse, som blifwet utgrawen til fiske dam, som met åkren til goda. All ång har waret åker här pådes; och straffas flera gånger med plojen, när hon wärfar hårdhet. Utom den nye ladugården, och Källigen wacker Mangård, hwilken torde snarligen utwidgas, lyser en liten Trågård, anlagd af Herr Magister Beckwall, Informator då för tiden hos Herr Rådmanen. Jag bör ej förtiga den kostbare Stenmuren, som står omkring ågorne, 5000 samnar lång, hwilken efter 20 öre samnen kommer på 3125 Dal. S:mt. En Wåderqwarn, utantwifwel nyttigare Meuble, än Squalterqwarnen wid Brunsberg, hotar med sine Deconomiske wingar inwånarena i lustriket. Det fria fältet, som Wåderguden wid Warberg innehafwet, gör och Staden berättigad til flera Wåderqwarnar, än den enda som står på södre Møllebacken. I forna tider har en dylik swåfwat på den öfre eller ytre. Staden anluter annars Abhy qwarn i Tråsløf, och nebra Møllelan i Lindberga Soken, belågna. Jag må ju nämna på detta ställe, at när ladugården i Christian den 4des tid flyttades til Nyby, gjorde Staden i flera affigter et samre byte: eller hafwa de nyare Stads-ågor grefweligen förfallet, hwilket är mindre troligt. Om

Om Brunsberg.

Hårom har jag ej erhållet utförlig uberrättelse. En del af Åkerjorden är nyligen upodlad, men större delen ännu: Abhygnaden wacker, och synes norr om Staden wid wågen. Gården anlades för 20 år eller mer af framledne Köpman Brun, Son af Warbergiske Hufu Herden och Prosten Brunius. Nu warande ägare til Brunsberg är Handelsmannen, Herr Lars Boman.

Om Tuswentorp.

Herr Rådman von Deurs anlade i sin tid denne gård, hwaraf Herr Rådman Zinkel är nuförtiden ägare. Utsådet går til 5 eller 6 Tunneland, och Hödtittan til 8 last. Allt Hödet föres in til Staden, där mot föres tilräckelig gödsel ut om wintren. I någontid af Tuswentorp har Herr Stephen Liedberg en del af sina ågor, och Herr Controleur Zilen en Moss, som han bragt, och läwer än widare bringa til fruktbarhet. Från detta aflågsna går jag förbi 3 kring om staden belågna, nämligen Håsten, Klombergs och Gamlebyns gårdet. Hwad har jag at göra med Strandlyckorna, eller Platsarne, Prostelyckan, och andra, som af ålder waret i hård?

Om Nyare Intäkter.

De fleste eröfringar i stenriket här omkring, hafwa äro i sednare tider, nämligen sedan år 1734. Framtidne General-Majoren och Ladshöfdingen, Herr Bannet, som ågde ej mindre insigt i Landtushållningen, än outtröttelig nit, at bringa åkerbruk och plantningar i gång uti lanet, upmuntrade Warbergiska Borgerkapet, at taga ihop med flyganden, och de öfrige i Staden belågna parker. Tiltaget war så mycket trygg-

tryggare, som de redelige Subbarne, Gomer Lagerbom och Stephen Liedberg, allaredan bragt under sin Innda den yrande flygsanden. Klumbergs-kullen, där gollatfordom roat sig, är nu mera en ofynlig antiquitet, han är nederrifwen, och bär råg. Söder därifrån härjade flygsanden en backe: där står inneplantad fet och drågtig plantage, som räntar 120 Dal. Tunn nelandet.

At följa så nyttiga föresteg, och lyda en ålskad Höfdinges upmuntran, drogo Rådman Rydell och Jonas Lauren en gårdesgård ifrån Gamleby til Prostelyckan på westra sidan, och en långre i öster: hwar med en lycka innestängdes, hwilken nu tilhör Herr Rådman Swensberg. En tid därefter inhägnade Borgmästaren Himmelberg och Rådman von Deurs en liten lycka som Kyrkoherden Hammar nu äger, och kallas lille Karin, belägen mellan Gamleby och östra kanten af Proste-lyckan. Men detta förlog intet mot det fältet, som innestängdes af Rådmanerne Bärling och Zinkel, med en stenvmur ifrån Flomossen ända til östra Tullhuset, och därifrån up emot Håstens-gårde. Detta upoblada fält, hwilket jag kallar Sandlyckan, äger nu Rådman Zinkel ensam. Så innestängdes och et annat stycke af Herr Halk, hwilket må kallas Sandlyckan, och tilhör förenämde Rådman. Öfwan för denna ligger en annan Sandlycka, som Bagaren Peter Månson äger, och et stycke dito på andra sidan om wägen, som löper at Tråslöf, Herr Jan Norman tillhörig, innestängd af framledne Rådmanen, Salte Emmanuel Bagge. Hela detta fältet, som kunde föda 2 Caniner, kallades Sandhålorne af de hällor som wädret gjort imellan kullarne, hwilka woro branta

afne och 4 til 5 alnar höge. Där syntes knapt et gräs-strå; och några fråkebår, som wuro öfwerst i buskarn, utgjorde hela producten af dessa tracter. Den som sedt i barndomen wåre sandkullar, begriper swårigen, hwart hån de taget wågen. Jag bör tro, at den ogenaste jord hädanefter kan göras fruktbar, sedan jag ser desse sandmoar bära den härligaste råg och det frodigaste gräs. Herr Rådman Zinkel höstar nu på Sandlyckan 15 goda last H^ö, som wårberas i år til 200 Dal. S:mt, utom en wålsignad Råg. Jag räknade här om dagen 95 korn i et rågar, och 2 af på en fjäsk i nyssnämde Sandlycka.

Huru skal jag komma wäl ifrån alla Warbergs inkätter? Rådman Bagge började, och Des efterträdare i sång och såte, Herr Rådman Höf, sulbordade, at instänga et ansenligt intag, sudost ifrån Staden belägen. Salig Rector Grimberg har och lemnat äminnesse efter sig i denna del af Hushållningen, genom en upoblad park hit om Kamne-liar. Källarmästaren Malmberg intog et stycke nyligen, och Borgmästare Nilsson et annat; den förres ligger öster ut med Klumbergs, och den sednares söder wid Håstens-gårde. Korteligen, jorden lider wåld här omfring, ehwart ögonen wändas. Et intag är i synnerhet märkwärdigt, hwilket Rådman Zinkel och Borgaren Jöns Hansson wågat på östra sidan om landswägen, som går til Gölshoberg. Inman stenvmuren war lagd, hade ingen profwat grunden. Här lofwades et lätt arbete; men hwad hände? När jorden skulle föras, bestod hon af idel klapper-sten, öfwerdragen med en liten jordskorpa. Lyckan har hittils intet annat kastat af sig, än några 1000 last af dyr och kostelig gråsten. I år wäret första dugeliga grödan.

Wätre

Bättre förbel hade Borgaren Jöns Jageman med 2 små Låppor, den ena i Flomossen, den andra uti Gla-dammen belägna, bägge runda utur watten. I ställe för gräs och säd, äro ål och rudor på dessa ställen uptagna ej långesedan. Winter-råg kan på intetdera stället säas, emedan watten står där halfwa året, wagtat all dikning. Orsaken ligger på ena stället i Brunsbergiska Squaltequarnen: på andra stället hindrar landswägen afloppet. Medan jag är på denna sidan af Staden, nämligen wid Gla-dammen, må jag ej glömma den underbara stenen, som står wid Söner-luckan utmed wägen. Denne rör sig, efter gammal sägen, hwar gång han luktar nybakat bröd. Skada, at han sällan eller aldrig luktar.

Om Efterwerlden, kanske förän man tror, får i sinnet, at bärga gräs, där man draget Horngåddor, och plastat med båtar, bode Herr Luförwaltaren till ihågkommas, såsom den där gjort en god början. Och intag norr om Staden imellan landswägen och Hållwet, är beläget både til lands och Watten. Alla de måste stennuren läggas om, emedan sjön och i spinneriet Isen alla wintrar bryter honom neder. Wid lågkan och sjön, om någon tilltro sig at uteslänga det brändande Elementet.

Om Plantager här wid Staden har jag litet eller intet at säga. Man ser någon Lobak här och där, som Wästaren wid Spinneriet stöter, och hyrer mot 120 Dal. Tunneländan: Doch förmodas, at Rådman Jacob Lagerbohm lärer sig kare gripa sig an med Plantager på Holmagårde, och där igenom upbringa flera Stådsmanna: näringsgar. En Rådgörre plantage wore säkert alltför lämpelig efter Wästeriska Climatet. Men hwar är Klådes-Fabriquen?

Hwad Nytt i Staden?

den 20 Augusti 1759.

Witterlekur.

Det genom förledet års Avisor så bekanta, som Skaldkonsten hedrande Kongawåde, har en witter denna sätedes öfversadt. Huruwida selskwa verselastet lyckas i Swenskan, kan härutaf rönas.

Äro mig, at om jag nu, som Voltair, wore privatman, Skulle jag aldeis mig nöja med hoffiga tarf.

Ängstiga lyckan skulle då frött så färdas ifrån mig;

Och jag skulle, som han, pocka mot hela des hot.

Jag wäl känner en Höghets tyngd och dryga bekymmer,

Med des odrägliga plikt, smicker och all bagatell.

Allt hwarmed man i årans stöt måst dagliga knäpa,

Är mig noگا bekant både uti stort och i smått.

Men jag et uselt ros och säfång ära föraktar,

Fast jag i en person Skald är och högst Monarch.

När med en ångslig far mit lif är af Atropos afklypt,

Och när hon har mig djupt sänkt i den hisliga natt:

Säg! hwad gagnar et owist lof och wanskelig heder,

At jag i minnets hus får mig ewärdliga rum?

Högge jag agtar en gynsam blick af lyckan i lifwet,

Än at i tusend år hedrad i Chronika stå.

Är wårt öde då prägtigt? Nej! det ljustiga nöget,

Skämt och en hurtig ro, fly frå de mäktigas Hof.

Då den trollare fläck har sadt mer wärde på låtjan,

Än wår wigtiga plikt, ledaren i wåra wärf.